

“Mijn grootouders waren uitverkoren”

Een onderzoek naar het historisch besef onder jongeren in de Noordoostpolder en de invloed daarvan op de binding die zij met het gebied ervaren.

Jan van Klinken
S2049619
Master-Thesis Culturele Geografie
Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen
Begeleider: Dr. T. Haartsen

Meppel, juni 2012

Voorwoord

De thesis “Mijn grootouders waren uitverkoren” is een onderzoek naar de rol van lokale- en regionale geschiedenis van de Noordoostpolder in de plaatsbinding die jongeren in het gebied ervaren en is gemaakt in het kader van de masterstudie Culturele Geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderwerp is aangereikt door mijn begeleidster Tialda Haartsen.

Om dit onderzoek te doen bij de leeftijdsgroep 16 tot 21 jaar leek voor mij een vanzelfsprekende keuze omdat ik jaren werkzaam ben geweest in het voortgezet onderwijs als docent Aardrijkskunde/Maatschappijleer.

Uiteraard gaat mijn dank uit naar Tialda Haartsen voor haar geduld en inhoudelijke- en morele steun tijdens het proces. Verder hebben de volgende personen mij enorm geholpen:

- de jongeren uit de Noordoostpolder die zich door mij hebben laten interviewen,
- Judith Klomp die mij in contact heeft gebracht met de Agrarische Hogeschool in Dronten,
- Elly van Putten van de Agrarische Hogeschool in Dronten door mij een lijst met potentiële respondenten ter beschikking te stellen,
- Ingmar en Meike die zich onderworpen hebben aan een proefinterview,
- mijn collega Johan Uitdewilligen (2^e generatie polderbewoner) met wie ik veel gesprekken heb gevoerd over de inwoners van de Noordoostpolder en die mij in contact heeft gebracht met een aantal jongeren in de Noordoostpolder,
- mijn zoon Jan voor zijn inhoudelijke adviezen en natuurlijk en
- mijn partner Linda die mij altijd de ruimte heeft gegeven om te studeren en daarnaast ook nog het nodige redactionele werk heeft verricht.

Mijn dank voor hun hulp is groot.

Voor mij is het hernieuwd plaatsnemen in de collegebanken op latere leeftijd en het uitvoeren van dit onderzoek een inspirerende reis geweest. Het heeft mijn geest weer gescherpt en mijn interesse voor de geografie herbevestigd.

Samenvatting

De Noordoostpolder is zo'n 70 jaar geleden drooggevallen. De eerste bewoners van dit nieuwe land kwamen uit verschillende delen van Nederland en werden streng geselecteerd. De polder moest een kopie worden van de bestaande zuilenmaatschappij. Deze eerste bewoners voelden zich uitverkoren en waren zich zeer bewust van hun unieke positie. Dit onderzoek wil nagaan in hoeverre de jongeren van de 3^e generatie, die direct afstammen van die eerste pioniers, dit historische besef ook hebben en of dat ook van invloed is op hun gevoel van binding met de Noordoostpolder.

Om dit te onderzoeken zijn 12 jongeren uit de polder in de leeftijd van 16 tot 21 jaar geïnterviewd. De interviews zijn gebaseerd op het model van Gustafson en theoretisch onderbouwd met bestaande kennis over de begrippen sense of place, regionale identiteit en place attachment. De resultaten van de interviews zijn uitgewerkt rond de clustergebieden Self, Others en Environment.

Jongeren uit de Noordoostpolder blijken niet af te wijken van jongeren elders. Hun specifieke kennis over het gebied waar ze wonen is niet groot en de kennis die wel aanwezig is speelt nauwelijks een rol bij de binding die ze met hun woongebied voelen. Voor dit bindingsgevoel is het voor hen veel belangrijker om opgenomen te zijn in een lokaal/regionaal sociaal netwerk. Dit netwerk, gekoppeld aan het woongebied is belangrijk voor het ontwikkelen van hun poldergevoel. Mocht er al sprake zijn van historisch besef dan spelen de grootouders daarbij een belangrijke rol.

Dit onderzoek wil er ook voor pleiten om bij ruimtelijke planvorming op lokaal niveau jongeren in een vroeg stadium te betrekken. Ook jongeren verdienen een plek in de eigen woonomgeving.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	6
1.2 Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen	6
1.3 Opbouw onderzoek	7
2 Theoretisch kader	8
2.1 Plaatsbinding in het algemeen	8
2.2 Jongeren, plaatsbinding en geschiedenis	9
2.3 Het model van Gustafson	11
2.4 Hypotheses en verwachtingen	13
3 Methodologie	14
3.1 Onderzoeksontwerp	14
3.1.1 Type onderzoek	14
3.1.2 Interview	14
3.1.3 Interviewvragen	14
3.2 Data verzameling	15
3.3 Data analyse	16
3.4 Ethische overwegingen	16
4 Resultaten	17
4.1 Self	17
4.2.1 Self/Others-distinction	20
4.2.2 Self/Others-valuation	22
4.3 Environment	23
4.3.1 Environment/Self-distinction	25
4.3.2 Environment/Self-valuation	27
4.3.3 Environment/Others	29
5 Conclusies, reflectie en discussie	31
5.1 De Conclusies	31
5.2 Reflectie	32
5.3 Discussie/Aanbevelingen	32
Literatuur	33
Lijst van figuren	
1 Het model van Gustafson	11
2 Herkomst en beroepen van de grootouders	18
3 Een Friese vlag in de buurt van Kraggenburg	19
4 Bartje tussen Creil en Bant	19
5 Een hek in de buurt van Schokland	19
6 Resultaten van de mind map	27
7 Scores van de foto waardering	29

Bijlagen		
1	Het interview	36
2	Gegevens	38
3	Mind Map	40
4	Foto waardering	41
Website		34
Kranten		34
Contacten		34

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De Noordoostpolder is zowel in fysieke als sociale zin volledig gepland. Er waren eerder ervaringen in de Wieringermeerpolder opgedaan in de jaren dertig van de vorige eeuw. Bij de inrichting van die polder was er al sprake van een “sociaalbiologische keuring der immigranten” en werd er gestreefd naar een exacte kopie van de bestaande zuilenmaatschappij (Westerman, 1999, pagina 111-114).

Na de Tweede Wereldoorlog was de Noordoostpolder aan de beurt om te worden ontwikkeld. De Directie van de Wieringermeer (afdeling Noordoostpolderwerken) koos voor een op Christaller gebaseerde hiërarchie van nederzettingen en dienstencentra die op een optimale afstand van elkaar lagen (Ashworth et al., 2007). Dit patroon is nog steeds opvallend voor iedereen die de kaart van de Noordoostpolder bekijkt.

De eerste inwoners werden allemaal zorgvuldig geselecteerd om in nieuw uit de grond gestampte dorpen en boerderijen in een strak Mondriaan landschap (Kolen & Lemaire, 1999) te gaan wonen. Zij werden de “Uitverkorenen” genoemd en moesten “uitsteken boven het in Nederland geldende” (Gort & van Oostrom, 1987, pagina 15). Boeren, landarbeiders, middenstanders en andere kolonisten kwamen uit verschillende delen van Nederland om het nieuwe land te bevolken en het op sociaal economisch terrein tot een grote bloei te laten komen (Gort & van Oostrom, 1987). Deze eerste uitverkorenen waren zich allen zeer bewust van de ontstaansgeschiedenis van het gebied.

Saamhorigheid en pioniersgeest waren kenmerkende waarden voor veel van deze nieuwe bewoners. Ze waren sterk gericht op alles wat er in en met het eigen gebied gebeurde. Iemand van de tweede generatie polderbewoners verzuchtte ooit: “Wij leven met onze rug naar het oude land en kijken niet naar de rest van de wereld” (Johan Uitdewilligen, 2011).

Maar hoe zit het met de hedendaagse jeugd in de Noordoostpolder? Zijn zij zich bewust van dit verleden? Speelt het een rol binnen de gezinnen en families waartoe ze behoren? Worden er verhalen verteld over vroeger?

Jongeren leven in een heel andere “tijd”. Aan de ene kant zijn ze in hun ontwikkelingsfase op weg naar volwassenheid en druk bezig met het vormen van hun identiteit. Anderzijds biedt het begin van de 21^e eeuw veel nieuwe mogelijkheden op technisch gebied en krijgen ze veel impulsen en informatie uit een zich uitbreidende wereld.

De indruk bestaat dan ook dat ze veel minder binding hebben met het verleden. Het zijn de jongeren die in een globaliserende wereld leven en voor wie “social media” essentieel zijn in hun dagelijkse leven. In de paragraaf jongeren en geschiedenis ga ik hier dieper op in.

1.2 Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft als doel te achterhalen of de ontstaansgeschiedenis van de Noordoostpolder en het specifieke beleid dat gevoerd is ten aanzien van het selecteren van nieuwe bewoners bij de jongeren bekend is en of dit een rol speelt bij de plaatsbeleving/binding van de jongeren die in dit gebied wonen. Hierbij wordt gekozen voor jongeren die in de rechte lijn afstammen van de allereerste pioniers omdat van hen kon worden verwacht dat in hun familie het toenmalige selectieproces en het gevoel “uitverkoren” te zijn een belangrijkere rol speelt dan voor jongeren die afkomstig zijn uit gezinnen die later in de polder zijn komen wonen.

Over de plaatsverbondenheid die jongeren ervaren is al het nodige onderzoek gedaan. Zo wijst onder andere Jack (2010) op het belang van plaatsbinding voor de ontwikkeling en het welbevinden van jongeren en Trell en van Hoven (2011) onderzoeken de rol van verhalen bij het ontstaan van voorkeuren van jongeren voor bepaalde plaatsen.

Over de specifieke rol die de lokale historie speelt in de plaatsbinding bij jongeren is nog weinig bekend. Dit onderzoek probeert daar een bijdrage aan leveren.

Maatschappelijke relevantie van dit onderzoek kan worden gevonden in de noodzaak die er is om bevolkingskrimp in bepaalde delen van Nederland tegen te gaan. In een artikel in het Dagblad van het Noorden van 10 maart 2012 van Marijke Brouwer is te lezen dat de Groningse band LPG op hun nieuwe cd “The Village” teruggrijpen op hun jeugd. “Het dorp staat daarin symbool voor onze geschiedenis en onze herinneringen” zegt een van de bandleden. Dat deze binding zo sterk ervaren wordt zou overheden een ingang kunnen bieden om beleid te maken wat er op gericht is jongeren te verleiden om na hun studie terug te keren naar het dorp van hun geboorte. Ook instellingen als Het Cultureel Erfgoed centrum Nieuwland zouden meer kunnen investeren in het ontwikkelen van educatief materiaal en voorlichting aan jongeren wat er op gericht is om de historische elementen in de plaatsbinding te versterken.

Hoofdvraag:

In hoeverre zijn de jongeren in de Noordoostpolder zich bewust van de ontstaansgeschiedenis van hun woongebied en welke invloed heeft dit op hun binding met het gebied?

Deelvragen:

- 1 Welke factoren zijn belangrijk bij de plaatsbinding die jongeren ervaren?
- 2 Welke kennis over de geschiedenis van de Noordoostpolder is bij de jongeren aanwezig?
- 3 Speelt deze kennis een rol speelt bij de band die jongeren (ca. 16 tot 21 jaar) ervaren met hun woongebied?

1.3. Opbouw onderzoek

In hoofdstuk 2 komen, in het theoretisch kader, de begrippen sense of place, place identity en place attachment aan de orde en wordt het model van Gustafson besproken dat dient als basis voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de specifieke rol die geschiedenis speelt in het leven van jongeren. Hoofdstuk 3 zal ingaan op de methodologie die in dit onderzoek is gebruikt. Naast het verzamelen van data via het afnemen van interviews, het selecteren van respondenten zullen ook ethische overwegingen die horen bij deze vorm van onderzoek aan bod komen.

Hoofdstuk 4 is gereserveerd voor het beschrijven van de resultaten aan de hand van het gebruikte model en zal er ook ruimte zijn voor een eerste analyse en een koppeling aan bestaande theorieën. In hoofdstuk 5 worden tenslotte conclusies uit het onderzoek getrokken, zal er reflectie worden gepleegd en zullen er aanbevelingen worden gedaan voor verder onderzoek.

2. Theoretisch kader

Een onderzoek naar plaatsbinding van jongeren in de Noordoostpolder en de speciale rol van de geschiedenis daarin vraagt om een duidelijk theoretisch kader. Een aantal algemene theorieën over *sense of place*, *regional identity* en *place attachment* worden gebruikt om de eventuele rol die de geschiedenis speelt in de plaatsbinding bij jongeren aan te tonen.

Vanuit deze theorieën wordt een keuze gemaakt voor een onderzoeksmodel dat de basis vormt voor het onderzoek. Vanuit het gekozen onderzoeksmodel wordt daarna dieper ingegaan op de relatie tussen jongeren, plaats en identiteit.

2.1 Plaatsbinding in het algemeen

Gordon Jack (2010) stelt dat de sociale wetenschap zich tot nu toe vooral gericht heeft op de relatie tussen het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen in relatie tot andere mensen maar dat er tot nu toe weinig aandacht is geweest voor het belang van binding aan een plaats bij deze ontwikkeling. Volgens Jack (2010) ontwikkelen jonge mensen een systeem van directe ervaringen. Deze ervaringen worden gekoppeld aan betekenissen die worden toegekend aan plaatsen door henzelf en anderen. Dit levert een sterk gevoel van plaatsbinding op. In het begin beperkt zich dit tot het ouderlijk huis en de buurt maar in de loop van de tienerjaren identificeren jongeren zich steeds meer met hun woonomgeving. De opgedane ervaringen versterken het gevoel van veiligheid en ergens thuis horen en zijn een essentieel onderdeel van hun identiteit. Soms is dit gevoel dat ze “ergens thuishoren” zo sterk dat ze er ook na hun adolescentie willen blijven wonen.

De Duitse filosoof Martin Heidegger wordt gezien als de grondlegger van het denken over de relatie die mensen met een plaats hebben. Met de term *dwelling* geeft hij inhoud aan de diepe verbinding mensen met een plaats kunnen hebben. Deze verbinding is essentieel voor het “in-de-wereld-zijn”. Gewoontes en tradities spelen hierbij een belangrijke rol (Jones & Clokes, 2002).

Sense of Place

Vrij vertaald betekent *sense of place* “gevoel bij een plaats”. Massey (1994) ziet een plaats als een netwerk van sociale relaties. Het is niet statisch en kent geen grenzen. Het zijn de relaties die een plek maken. Carter et al. (2007) gebruiken voor het begrip de definitie van Massey en Jess (1995). Zij gaan uit van betekenissen van het sociale- en het natuurlijke landschap voor individuen en groepen en de rol die deze betekenissen spelen in dagelijkse bezigheden. Volgens Relph (1976) gaat het bij *sense of place* om alle gecombineerde ervaringen die mensen bij een plaats hebben en de vaardigheid die ze daarbij ontwikkelen om greep te krijgen op hun omgeving. Jorgensen en Stedman (2005) vatten *sense of place* op als een multidimensionale constructie waarbinnen opvattingen, emoties en gedrag vorm krijgen in een ruimtelijke setting. Deze multidimensionale constructie wordt gevormd door een complexe relatie tussen ervaringen die een persoon in een plaats heeft en de kenmerken die men aan een plaats verleent. Verder stellen zij dat jongeren onder de 30 jaar anders over plaatsen denken dan ouderen. Voor hen is de informele sociale groep veel belangrijker terwijl ouderen meer de nadruk leggen op de geografische plaats zelf.

Regionale identiteiten

Simon et al. (2009) gaan er van uit dat een regionale identiteit geconstrueerd wordt door mensen. Het gaat daarbij om een speciale betekenis die aan een regio wordt toegekend inclusief de gevoelens en beelden. Deze aan de regio toegekende sociale constructies bevatten waargenomen karakteristieken of kwaliteiten van het gebied die direct verbonden zijn met het

verleden maar die ook voortdurend aan verandering onderhevig zijn. In dit onderzoek wordt aangetoond dat in het geval van de Noordoostpolder de identiteit sterk wordt beïnvloed door landschappelijke beelden (open, vlak en veel ruimte). In de beeldvorming van professionals zoals bureaus voor toerisme schijnt de inpoldering en de agrarische ontwikkeling nauwelijks een rol te spelen. Dit soort instellingen richten zich vooral op de voormalige eilanden Urk en Schokland.

Volgens Paasi (2003) krijgt het begrip regionale identiteit inhoud door een proces waarbij de regio wordt geïnstitutionaliseerd door de productie van territoriale grenzen, symbolen en instituties. Gesprekken, houdingen, gewoontes en rituelen geven bij voortdurend vorm aan deze identiteit. Paasi merkt op dat het goed is om onderscheid te maken tussen identiteit van een regio en regionale identiteit. Hij geeft aan dat in het eerste geval het een instrument is om de ene regio van de andere te onderscheiden. Regionale identiteit daarentegen moet gezien worden als een soort bewustzijn in de hoofden van mensen doordat men zich met een regio identificeert. Ook benadrukt Paasi, in navolging van Massey (1994), dat regionale identiteiten ook uitingen van machtsverhoudingen zijn. In zijn definitie gaat hij sterk uit van het procesmatige karakter van de regio in relatie tot politieke- bestuurlijke, economische- en culturele praktijken en discoursen.

Place attachment

Place attachment wordt tegenwoordig zowel gezien als proces op zichzelf waarin mensen zich binden met een plek alsmede het gevolg van dit proces. (Giuliani, 2002 in Devine-Wright, 2009) Dit gevolg kan zowel een positieve als een negatieve emotionele binding met een bepaalde plek zijn. Een goed voorbeeld van een positief place attachment is een plek die een persoon als thuis beschouwd. Een plaatsverandering die als negatief wordt gezien kan er toe leiden dat mensen zich er tegen gaan verzetten.

Altman & Low (1992) definiëren place attachment als een complex fenomeen dat de emotionele binding van individuen en/of groepen met de (voor hen bekende) locaties waar zij wonen of die zij bezoeken inhoudt. Deze emotionele binding kan liefde voor een plaats en de ervaringen op die plaats inhouden, maar ook geluk, tevredenheid, zelfontwikkeling en een gevoel van welzijn betekenen. Volgens Altman & Low kan de emotionele binding ook het ontwikkelen van negatieve gevoelens over een bepaalde plaats betekenen.

Vanclay (2008) benadert plaats via het begrip de zingeving. Plaatsen krijgen pas inhoud via gebeurtenissen in een sociale context. Naast de drie-eenheid; plaats, locatie en materiële vorm is de betekenis of waarde die mensen aan een plaats toekennen essentieel. Vanclay concludeert dat mensen via het vertellen van verhalen een plaats tot hun plaats maken. Daarnaast stelt hij dat veel concepten met betrekking tot plaats (awareness, identity, dependency, etc.) op elkaar lijken maar dat het begrip place attachment toch exclusief verwoordt in welke mate mensen positieve gevoelens hebben bij een bepaalde plaats. Lewicka (2011) erkent dat er vele theoretische invullingen zijn voor het begrip place attachment maar dat het uiteindelijk gaat om de emotionele band die mensen ontwikkelen met verschillende plaatsen.

2.2 Jongeren, plaatsbinding en geschiedenis

Hopkins (2010) benadert het begrip plaats als iets dat subjectief en relationeel van aard is. Een plaats heeft volgens Hopkins geen vaste grenzen maar is open en wordt voortdurend gevormd door een complex web van lokale, nationale en globale invloeden en verschillende sociale en culturele invloeden en processen.

Vanaf 12 jarige leeftijd worden plaatsen voor jongeren steeds belangrijker. Jongeren worden door plaatsen beïnvloed en zij beïnvloeden op hun beurt die plaatsen. Plaatsbinding verleent jongeren identiteit en geeft hen een gevoel dat zij zich er mee kunnen identificeren. In de benadering van Hopkins speelt de levensloop van jongeren een rol. Hij ziet de overgangsfase naar volwassenheid als een periode waarin steeds nieuwe plaatsen worden geconstrueerd. Daarnaast besteedt hij aandacht aan spanningen die er kunnen ontstaan tussen de verschillende generaties wanneer het gaat om het gebruik van de ruimte.

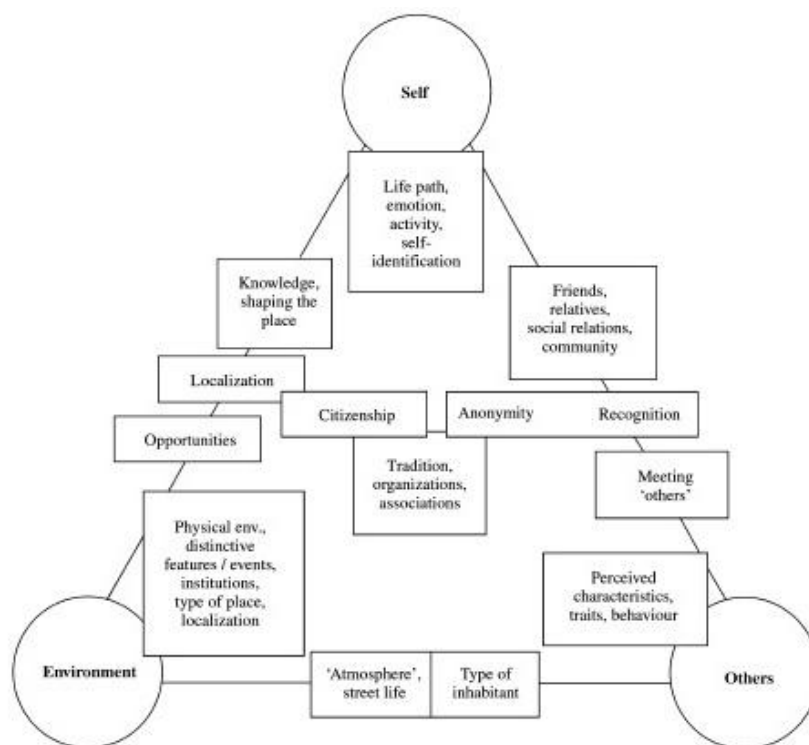
Hopkins (2010) definieert jongeren (naar Valentine 2003) als een leeftijdsgroep van 16 tot 25 jaar. In deze transitieperiode tussen de kindertijd en de volwassenheid worden jongeren steeds minder afhankelijk van hun ouders en krijgen ze steeds meer ruimtelijke vrijheden. Deze ruimtelijke vrijheden krijgen onder andere uiting in het territoriale gedrag van jongeren. Hopkins schrijft (naar Kintrea, 2008) hier over dat deze territoriale netwerken en groepen waar jongeren deel van uitmaken een alternatief vormen voor de banden met hun familie en thuis. Deze territoriale netwerken verschaft hen respect en identiteit en geeft hen het gevoel de eigenaar te zijn over een bepaald deel van het lokale gebied. Haartsen en Strijker (2010) betogen in hun artikel over Keten in Nederland ook dat het voor jongeren zeer belangrijk is om als lid van een groep een eigen plek te hebben waar men zich thuis en veilig voelt. Het samen met leeftijdsgenoten op een plek “hangen” draagt bij aan de vorming van de eigen identiteit. Haartsen en Strijker vatten dit “hangen” op als de ontwikkeling van een vorm van regionale identiteit op een laag ruimtelijk niveau. Binnen het proces van identiteitsvorming spelen processen waarbij de plattelandsjeugd zich een rurale identiteit aanmeet door zich af te zetten tegen alles wat in hun ogen gezien wordt als een stedelijke identiteit.

Maar hebben jongeren eigenlijk wel interesse voor het verleden? Jongeren zijn een wezenlijke schakel in het proces van cultuuroverdracht. Voorstellingen, opvattingen, normen en waarden, zowel in materiële als in immateriële zaken, worden doorgegeven van de ene groep op de andere groep. Wanneer dit gebeurt op micro niveau binnen een gezin of familie is er sprake van socialisatie. Een belangrijke dimensie hierbij is de factor tijd. De sociale erfenis van de oudere generatie wordt doorgegeven aan de jongere generatie. De bestaande cultuur wordt op deze wijze geconserveerd. Deze overdracht is niet statisch maar dynamisch. Er worden continu oude elementen verwijderd en nieuwe elementen toegevoegd (De Jager & Mok, 1978). Dat jonge kinderen bij hun geboorte nog niet zijn beïnvloed door sociale-, culturele- of territoriale begrenzing is logisch. Zij hebben nog maar een relatief kort leven achter de rug. Deze inkadering door begrenzing krijgt pas later vorm. Hun ervaringen zijn beperkt alsmede hun herinneringen. Voor de kennis van het verleden zijn jonge kinderen afhankelijk van externe bronnen. Onder invloed van Freud kwam de wetenschap tot de conclusie dat herinneringen en band met het verleden belangrijk zijn voor de ontwikkeling van de volwassen persoonlijkheid van de mens.

De jongeren van vandaag leven echter in een wereld waar globalisering een belangrijke plaats inneemt. Via de media is de informatiestroom continu en zeer uitgebreid. Dit geeft hen de mogelijkheid om een veel meer gedifferentieerd zelfbeeld te ontwikkelen (Fass, 2008, 2010). Deze ontwikkeling zou er toe kunnen bijdragen dat de band die jongeren voelen met hun directe historische omgeving minder sterk is en wordt vervangen door andere vormen van binding waarbij de grenzen van hun eigen regio worden overschreden.

2.3 Het model van Gustafson

In het onderzoek van Gustafson, getiteld “Meanings of Place” uit 2001, beschrijven respondenten welke plaatsen zij belangrijk vinden en wat deze plaatsen voor hen betekenen. Dit onderzoek vormt een goede basis voor de vraagstelling van dit onderzoek. Gustafson komt tot de conclusie dat de betekenissen die mensen toekennen aan plaatsen kunnen worden geclusterd rond drie polen, te weten “self, others and environment”. Tussen deze drie hoofdgebieden bestaan diverse tussenliggende relaties en overlap. Een onderliggende verdeling wordt nog gevonden in de dimensies “distinction, valuation, continuity and change”.

figuur 1 De drie clusters (met overlap) “Meanings of Place”

Self:

In dit cluster worden persoonlijke aspecten die een persoon verbinden met een plaats beschreven. Daar onder valt het levenspad dat iemand heeft bewandeld. De plekken waar mensen tijdens dit levenspad lange tijd hebben gewoond en waar ze vaak (terug-)komen worden geassocieerd met wortels en continuïteit. Er is dan ook een relatie tussen de verschillende levensfasen, zoals de kindertijd, en de herinneringen en ervaringen die men heeft opgedaan. Ook emoties kunnen hierbij een rol spelen. Een plek wordt meestal geassocieerd met veiligheid en zich thuis voelen. Mensen verrichten ook, elders dan thuis, activiteiten, bijvoorbeeld in de vorm van werken of recreëren.

De plaats waar mensen wonen, blijkt belangrijk voor de zelfidentificatie van iemand. De plekken worden gebruikt om anderen te vertellen wie men is. Soms is er het gevoel dat men een bepaalde stad of streek representeert.

Mensen leven vrijwel altijd ergens samen met anderen en onderhouden relaties met die mensen. Men ervaart daarbij een zekere “sense of community”. Plekken worden ook geassocieerd met ontmoetingen met andere mensen. Daarbij wordt er ook vaak een koppeling gemaakt met het “anders zijn” van die andere personen

Others:

Bij het begrip others wordt vergeleken welke karakteristieken, eigenschappen en welk gedrag van inwoners wordt waargenomen. Vaak is dit gebaseerd op vergelijkingen tussen: wij-hier en zij-daar. Wie hoort er bij de groep (inclusion) en wie hoort er niet bij (exclusion)?

Essentieel is hierbij de relatie tussen “de andere” en de omgeving.

Verder wordt de atmosfeer in een gebied onderzocht. Daarbij wordt gekeken naar het sociale klimaat of het leven op straat. Hierbij gaat het om mogelijke beschrijvingen het doel hebben om eigenschappen van inwoners de omgeving karakteriseren. Plaatsen kunnen worden gekarakteriseerd door een bepaald type inwoner (Uit welke gebied is men afkomstig?).

Environment:

Hierbij gaat het om de fysieke omgeving van mensen waarin zowel natuurlijke- als gebouwde elementen een rol spelen. Natuurlijke condities zoals het weer kunnen er in worden betrokken, evenals historische- en symbolische aspecten van de omgeving. Benoemd kan worden in hoeverre deze aspecten uniek zijn en welke instituties er in het gebied aanwezig zijn. Daarnaast kan de locatie van plaatsen worden aangegeven in absolute of in relatieve (geografische ligging t.o.v. andere plekken) zin.

De relatie die de persoon heeft met zijn omgeving komt tot uiting in de kennis die men van een plek heeft (zowel geografisch, historisch als door ervaring). De omgeving biedt kansen en mogelijkheden voor mensen (zowel negatief als positief). Men kan mede vorm geven aan de omgeving via participatie en deelname aan processen van besluitvorming.

De onderliggende dimensies:

Volgens Gustafson (2001) is het self-others-environment model niet het einde van de analyse. Uit zijn onderzoek blijkt dat er op basis van spontane opmerkingen van respondenten nog vier onderliggende dimensies kunnen worden onderscheiden.

Distinction. Een betekenisvolle plaats moet herkenbaar zijn als een identificeerbare, zich onderscheidende plaats. Onderscheid maken is een basiskenmerk van menselijke kennis.

Valuation. Hier gaat het om een normatieve component van positieve- of negatieve waardering die mensen aan een plaats toekennen.

Continuity. De betekenis die personen aan een plaats toekennen is onlosmakelijk verbonden aan het levenspad dat mensen bewandelen.

Change. Deze waarderingen kunnen veranderen in de loop van het leven van mensen. Nieuwe betekenisvolle plaatsen kunnen opduiken terwijl andere juist verdwijnen.

2.4 Hypotheses / verwachtingen

Of het verleden voor jongeren een belangrijke rol speelt in deze fase van hun leven is de vraag. Trell en van Hoven (2011) zijn van mening dat erfgoed en verleden vooral voor volwassenen belangrijk zijn voor de ontwikkeling van een relatie met een plaats. Voor jongeren geldt dat ze meer waarde hechten aan het beleven van alledaagse activiteiten en de vrijheid die ze daarbij krijgen. Andere onderzoekers daarentegen kennen meer waarde toe aan de verhalen uit de omgeving bij het begrip wat jongeren hebben voor de plaats waar ze wonen (Vanderbeck & Dunkley, 2010).

Het lijkt aannemelijk dat jongeren die in een rechte lijn afstammen van de allereerste, geselecteerde bewoners zich meer bewust zijn van de ontstaansgeschiedenis van de polder dan andere jongeren in dezelfde leeftijdsgroep. Daarnaast is te verwachten dat agrarische jongeren zich sterker verbonden voelen met de geschiedenis van de Noordoostpolder omdat de band die een boer met zijn land heeft sterker is dan die van een dorpeling of stedeling. Een aantal van de jongeren, afkomstig uit boerenfamilies, zijn voor wat betreft hun toekomst sterk verbonden aan een eventuele bedrijfsovername. Altman & Low (1992) gaan er van uit dat de mogelijkheden voor zelfontwikkeling op een bepaalde plaats mede bepalend is voor de binding die mensen met die plaats hebben. Ook Vanclay (2008) wijst in dit kader op het belang van zingeving bij de mogelijkheden die een plaats biedt. Iemands place attachment hangt mede af van iemands place dependance.

3. Methodologie

3.1 Onderzoeksonwerp

3.1.1 Type onderzoek

De traditionele manier van kwantitatief onderzoek doen levert volgens Lewicka (2011) vooral gegevens op over de sterkte van de band die mensen met plaatsen hebben maar het zegt weinig over de betekenis van die band. Dit onderzoek wil inzicht krijgen in de invloed van de lokale historie op de band die jongeren hebben met een plaats. Daarvoor is kwalitatief onderzoek nodig zoals het houden van diepte interviews of het laten interpreteren van beeldmateriaal. Er is gekozen voor semigestructureerde interviews (Dunn, 2010) die individueel zullen worden afgenomen. Deze vorm focust op de inhoud van het onderzoek maar biedt de respondent tevens de nodige ruimte om persoonlijke verhalen te vertellen. De keuze voor het afnemen van interviews is gemaakt omdat op deze manier de inhoud van de emotionele band met de plaats het best kan worden verkend. Het aantal interviews is afhankelijk van de mogelijkheden die er zijn om met jongeren in contact te komen.

3.1.2 Interview

Jongeren in de leeftijd van 16 tot 21 jaar leven in een geheel eigen wereld waarin de peergroep centraal staat en communiceren met volwassenen geen vanzelfsprekendheid is (Nelis, 2009). Belangrijk is dat de respondenten hun opvattingen, ideeën, ervaringen en meningen over hun plaatsgevoel in relatie tot de historie kunnen uiten. De interviewer kiest hierbij voor een neutrale rol en laat zijn eigen opvattingen buiten beschouwing. Om de invloed van de interviewer zo klein mogelijk te houden zijn de vragen zo open mogelijk geformuleerd en krijgt de respondent veel ruimte om eigen antwoorden te formuleren. Omdat het onzeker is in hoeverre de respondenten “de waarheid spreken” is het belangrijk om een positieve houding bij hen te bewerkstelligen. Wanneer de interviews worden afgenomen op basis van “vrijwilligheid” is de kans op kwalitatief waardevolle data het grootst (Roulston, 2010). Deze vrijwilligheid wordt ook door anderen (Delfos, 2010) benadrukt. Een interview moet dan ook met de grootst mogelijke zorgvuldigheid worden voorbereid. Aan het begin is het essentieel om een goede sfeer te scheppen. In de inleiding komen naast voorstellen, doel van het interview en vertrouwelijkheid ook praktische zaken als duur van het interview aan bod.

Bij twee scholieren van de scholengemeenschap Stad en Esch uit Meppel is een proefinterview afgenomen. De ervaringen hieruit hebben geleid tot een strakkere formulering van enkele onderzoeksvragen.

Daarnaast hebben deze proefinterviews de ervaring opgeleverd dat de interviewer zich zeer bewust moet zijn van mogelijke machtsverschillen tussen interviewer en respondent. Met name het leeftijdsverschil zou hierbij een rol kunnen spelen. Vooraf moet geïnvesteerd worden in een ontspannen sfeer en het karakter van een overhoring moet worden vermeden. Van de interviews worden geluidsopnames gemaakt die later worden geanalyseerd.

3.1.3 Interviewvragen

De interviewvragen komen voort uit het conceptueel model van Gustafson. Centraal staat hierbij het clustergebied Self in relatie met de gebieden Environment en Others.

Onderliggende lagen worden gevonden in de dimensies “distinction” en “valuation”.

Continuity en change worden buiten beschouwing gelaten omdat ze geen onderdeel uitmaken van de vraagstelling. Het karakter van de vragen is gericht op het verkrijgen van kennis (“descriptive”) en het laten vertellen van verhalen (“storytelling”) (Dunn, 2010)

Het interview start met het invullen van een formulier met algemene vragen met betrekking tot persoonlijke gegevens van de respondent. (bijlage 2) Daarna volgt het invullen van een mindmap. (bijlage 3) Bij het maken van een mindmap wordt associatief denken gestimuleerd via het uitvoeren van bepaalde grafische technieken. Vanuit een centraal onderwerp kunnen verschillende aandachtspunten worden geconcretiseerd. Deze aandachtspunten of thema's vertakken zich vanuit het centrale punt. Het aldus ontstane patroon geeft weer hoe de mens greep krijgt op de complexe werkelijkheid en zijn gedachten en ideeën in de hersenen organiseert. (Buzan, 2007)

De interviewvragen daarna hebben betrekking op de persoonlijke relatie die de respondent heeft met anderen en zijn omgeving en wat dit voor hem of haar betekent. Speciale aandacht binnen deze vragen is er voor de historische component. Er wordt gevraagd of de respondent feitelijke kennis heeft over gebeurtenissen en begrippen uit het verleden van de Noordoostpolder. Een aantal vragen is er ook op gericht om er achter te komen of de respondent favoriete plekken in de polder heeft en of die plekken een relatie met het verleden hebben.

Het interview wordt afgesloten met een "photo-elicitation". (Rose, 2007, pagina 240) De respondenten krijgen een aantal foto's van plaatsen te zien die te maken hebben met de geschiedenis van de Noordoostpolder. Deze beelden worden dan gewaardeerd op een schaal van 1 tot 10 om te meten in welke mate deze historische plaatsen een bindingsgevoel geven. Door het bekijken van foto's tijdens het interview kan er informatie boven water worden gehaald die verborgen zou blijven wanneer er alleen mondelinge vragen worden gesteld of met teksten wordt gewerkt. (Rose, 2007) Door gebruik te maken van de principes van de meervoudige intelligentie (Gardner) in de vraagstelling wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de hedendaagse jongerencultuur waarin visualisering een grote rol speelt.

3.2 Data verzameling

In eerste instantie is geprobeerd om jongeren te vinden die voldeden aan de omschreven criteria (leeftijd, woonplaats) op scholen voor voortgezet onderwijs in Emmeloord. Helaas wilden de docenten maatschappijleer van het Zuyderzee College en Emelwerda College in Emmeloord hun medewerking niet verlenen. Ook binnen het jongerencentrum De Klos in Emmeloord bestond weinig interesse voor het onderzoek. Daarnaast is er een groep die via een familienetwerk van 1^e en 2^e generatie polderbewoners is benaderd. Ook dit heeft geen resultaten opgeleverd. Uiteindelijk is er een oplossing gevonden in het benaderen van jongeren via een hogere landbouwschool in Dronten en persoonlijke netwerken.

De jongeren zijn benaderd via een drietal invalshoeken. Een contact leidde naar iemand van het Kenniscentrum van de Christelijk Agrarische Hogeschool in Dronten. Deze persoon heeft de jongeren geselecteerd op het gewenste profiel (3^e generatie en niet ouder dan 21 jaar) en hen persoonlijk benaderd met de vraag of ze zich wilden laten interviewen over het onderwerp "historisch besef bij jongeren in de Noordoostpolder en de invloed daarvan op de binding die zij met het gebied ervaren". Zij die hebben toegezegd zijn telefonisch benaderd om een afspraak te maken voor het interview. Een tweede groep is gevonden via een tweede generatie polderbewoner met connecties/een persoonlijk netwerk in de omgeving van Luttelgeest. Ook deze jongeren zijn eerst gevraagd of zij wilden meewerken waarna er telefonisch een afspraak werd gemaakt. De laatste twee zijn gevonden via persoonlijke contacten van de onderzoeker zelf. Ook hier zijn afspraken gemaakt op basis van vrijwilligheid.

In totaal zijn er 12 interviews afgenomen in het kader van het onderzoek.

De interviews hebben plaatsgevonden in de maand april van 2012 en waren steeds bij de

jongeren thuis. De interviews zijn op een voice recorder opgenomen en de gemiddelde duur was ca. 40 minuten.

3.3 Data analyse

De interviews zijn opgebouwd naar het model van Gustafson. Ieder clustergebied komt aan bod en daarbinnen is er ruimte gezocht voor vragen die betrekking hebben op de onderliggende dimensies.

Voor het analyseren van de interviews zijn de onderstaande coderingen gemaakt:

- Self
- Self/Others-distinction
- Self/Others-valuation
- Environment (historie)
- Environment-distinction
- Environment-valuation
- Environment/Others

3.4 Ethische overwegingen

Wat is juist en wat is onjuist in een interview? Deze vraag is voorafgaand aan een interview moeilijk te beantwoorden.

Om zo goed mogelijk te anticiperen op een juiste en/of onjuiste manier van interviewen is in de voorbereidende fase doordacht welke valkuilen hierover zijn beschreven.

Volgens Dowling (2010) is het belangrijk om jezelf als onderzoeker bewust te zijn van je eigen sociale positie en je verder af te vragen in hoeverre de manier van informatie verzamelen (interviewen) geconditioneerd is.

Het feit dat de interviewer een man op gevorderde leeftijd is kan van invloed zijn op het gesprek. Jongeren zouden geïntimideerd kunnen zijn en het gevoel hebben dat er een duidelijke machtsrelatie is waarbinnen ze niet helemaal vrij zijn om de antwoorden te geven die ze zouden willen. Dat betekent dat er uiterste zorgvuldigheid moet worden betracht bij het formuleren van de vragen en dat er vooraf moet worden geïnvesteerd in het scheppen van een vertrouwde en ontspannen sfeer. De gesprekken zullen daarom bij de jongeren thuis plaatsvinden. Ook het taalgebruik moet afgestemd worden op de leefwereld van de jongeren. Het selecteren van respondenten is een lastige kwestie. Scholen die benaderd zijn waren zeer terughoudend in het verlenen van medewerking en ook pogingen om contacten te leggen via familienetwerken verliepen moeizaam.

Uit een telefonisch onderhoud met een jeugdleider van jongerencentrum De Klos in Emmeloord kon worden afgeleid dat jongeren geen interesse hadden voor dit onderwerp en waarschijnlijk niet stonden te springen om mee te werken. Dit werd later in het gesprek nog eens bevestigd door een 17 jarige scholier die, toen ik hem vroeg of hij mee wilde werken aan het interview, letterlijk zei “daar zit ik niet op te wachten”.

De manier waarop de respondenten nu zijn geselecteerd kent nauwelijks enige dwang. Ze zijn via kennissen benaderd met de vraag of ze wilden meewerken aan het onderzoek en of de onderzoeker contact met hen mocht opnemen. Deze vrijwilligheid garandeert open en eerlijke antwoorden.

Of de gedachten van de jongeren over de Noordoostpolder door dit interview zijn veranderd is moeilijk te zeggen. Een van hen merkte wel op dat ze door mijn vragen aan het denken is gezet omdat het over zaken ging waar ze zich tot dan niet zo mee had beziggehouden.

4. Resultaten

De interviews zijn ingeleid met een aantal algemene vragen betreffende woonplaats, leeftijd en opleiding waarop direct het invullen van de “mind map” volgde. Daarnaast is de jongeren gevraagd naar hun toekomstplannen en of de Noordoostpolder voor hen een fijne plek is om te wonen.

4.1 Self

De leeftijd van de respondenten varieerde van 16 tot 21 jaar. Dit is voor een deel iets ouder dan de geplande doelgroep want het bleek lastig te zijn om in contact te komen met jongeren van 14 of 15 jaar.

Van de 12 geïnterviewden behoorden er 7 tot het mannelijk geslacht en 5 tot het vrouwelijk. Alle personen woonden in de Noordoostpolder, het merendeel bij hun ouders thuis en een enkeling op zichzelf. De woonplaatsen lagen verspreid over het gebied (Nagele, Kraggenburg, Bant, Emmeloord en Espel) maar er was een relatief groot aantal afkomstig uit de buurt van Luttelgeest. Het merendeel was woonachtig op een boerderij net buiten het dorp (10 van de 12).

Alle ondervraagden waren nog bezig met het volgen van een opleiding. De jongsten zaten op de Middelbare Agrarische School of de HAVO in Emmeloord. De ouderen (meest jongens) stonden meest ingeschreven op de Christelijk Agrarische Hogeschool in Dronten of op een HBO instelling in Leeuwarden (N.H.L./Stenden). Hieruit valt af te leiden dat een relatief groot deel van de jongeren nauwe banden heeft met de agrarische sector.

Het geloof speelt bij een groot deel van jongeren geen rol. De meeste respondenten hadden ouders die wel tot een kerkgenootschap behoorden maar de jongeren zelf gaven aan dat ze er weinig meer mee hadden. Een respondent vormde hierop een uitzondering en gaf aan dat hij zeer bewust lid was van de Remonstrantse Kerk. Een ander vertelde dat het bij haar nog ergens in een laatje zat en dat ze er later misschien nog mee aan de slag zou gaan.

De grootouders van de respondenten, die ooit als eerste bewoners naar de Noordoostpolder zijn getrokken, kwamen uit verschillende delen van Nederland. Het waren vooral akkerbouwers en fruitteilers. Een enkeling, zoals de kapper, kwam niet uit de agrarische sector.

Uit figuur 2 is af te lezen uit welke gebieden de grootouders van de respondenten afkomstig waren en welke beroepen ze hadden.

		Herkomst	Beroep
M1 (Kraggenburg)	opa (v)	Zeeland	Fruïtkweker
	oma (v)	Zeeland	Huisvrouw
	opa (m)	Zeeland	Boerenarbeider
	oma (m)	Zeeland	Huisvrouw
M2 (Bant)	opa (v)	Friesland (Follega)	Boer
	oma (v)	Friesland (Follega)	Boerin
	opa (m)	Friesland	
	oma (m)	Brabant	
M3 (Emmeloord)	opa (v)	Zeeland (Goes)	
	oma (v)	Zeeland	
	opa (m)	Groningen (Midwolda)	Boer
	oma (m)	Groningen	Boerin
E (Luttelgeest)	opa (v)	Groningen	Boer
	oma (v)	Groningen	Boerin
	opa (m)	Zeeland (Zuid Beijerland)	
	oma (m)	Zeeland (Zuid Beijerland)	
S1 (Luttelgeest)	opa (v)	Brabant	Veeboer
	oma (v)	Brabant	
	opa (m)	Noord Holland	Fruitteler
	oma (m)	Noord Holland	
P (Luttelgeest)	opa (v)	Brabant	Boer
	oma (v)	Brabant	Boerin
	opa (m)	Noord Holland	Fruitteler
	oma (m)	Noord Holland	Boerin
R (Nagele)	opa (v)	Brabant	Boer
	oma (v)	Brabant	Huisvrouw
	opa (m)	Overijssel	Boer
	oma (m)	Overijssel	Huisvrouw
S2 (Luttelgeest)	opa (v)	Overijssel	Boer/drooglegger
	oma (v)		
	opa (m)	Overijssel	Kapper
	oma (m)	Gelderland (Wageningen)	
A (Rutten)	opa (v)	Gelderland	Boer
	oma (v)	Gelderland	
	opa (m)	Friesland	Boer
	oma (m)	Friesland	
S3 (Luttelgeest)	opa (v)	Friesland	Tuinder
	oma (v)	Blokzijl	
	opa (m)	Den Haag	Smid
	oma (m)		
J (Espel)	opa (v)	Gelderland	Boer
	oma (v)	Gelderland	
	opa (m)	Friesland	Boer
	oma (m)	Friesland	
K (Luttelgeest)	opa (v)	Gelderland	Fabrieksdirecteur
	oma (v)	Gelderland	Huisvrouw
	opa (m)	Zeeland	Fruitteler
	oma (m)	Zeeland	Huisvrouw

figuur 2

Van een duidelijke oververtegenwoordiging van een bepaalde provincie is geen sprake. Wel werd een aantal malen genoemd dat de grootouders uit Zeeland na de Watersnoodramp van 1953 naar de polder waren gekomen. Iemand merkte op dat de Zeeuwen op de “12 bunder boerderijen” kwamen. Bij Gort en van Oostrom (1987) is geen bevestiging voor dit principe te vinden maar wel dat tussen 1953 en 1955 ongeveer 100 van 409 boerderijen aan boeren uit het rampgebied in Zeeland werden toegewezen.

Dat het oorspronkelijke gebied van herkomst ook nu nog een rol speelt kan worden afgeleid uit de figuren 3, 4 en 5. De huidige bewoners geven op verschillende manieren uiting aan hun verbondenheid met deze gebieden. Soms wappert er een Friese wimpel aan een vlaggenmast,

staat “Bartje” als symbool van Drenthe in de tuin of verwijst de naam van de boerderij naar een plaats of voormalige gemeente in Zeeland.

figuur 3

figuur 4

figuur 5

Deze uitingen kunnen gezien worden als identity markers waarmee de bewoners zich willen onderscheiden van anderen (Tempelman, 1999 in Simon et al.). In de 30er jaren van de vorige eeuw noemde Sicco Mansholt zijn nieuwe boerderij in de Wieringermeerpolder “Fletum” naar een vroegere middeleeuwse nederzetting in het Dollardgebied en dat was tevens de naam van de voormalige boerderij van zijn familie in het Oldambt (Westerman, 1999).

Alle geïnterviewde jongeren hebben, naast hun bezigheden voor school en studie, een baantje waarmee ze geld verdienen. Vrijwel alle jongens werken op de een of andere manier in de agrarische sector, hetzij bij hun vader of anders bij een boer in de buurt.

“Vanaf mijn 13^e heb ik rozen geknipt maar nu werk ik thuis of de boerderij”

De meisjes toonden, behalve een enkeling,

“Ik hielp mee op het bedrijf en was chef kersen”

weinig interesse voor het werken op de boerderij. Zij toonden meer voorkeur voor baantjes in de dienstverlening zoals een supermarkt of een catering bedrijf annex party service.

“Zaterdags werk ik bij de Poiesz in Lemmer”

Over hun toekomst denken de jongeren nogal verschillend. De meisjes zijn het er over eens dat ze geen baan als boerin ambiëren.

“Ik ga niet meewerken op de boerderij van mijn vriend. Ik wil mijn eigen ding kunnen doen.”

Wonen op de boerderij vinden ze niet bezwaarlijk maar ze zoeken hun toekomstige werk duidelijk buiten de agrarische sector. Dit is opmerkelijk omdat alle geïnterviewde meisjes op een boerderij wonen of anderszins een binding met het boerenleven hebben.

De meeste jongens daarentegen zijn veel duidelijker. Vrijwel allemaal zien ze hun toekomst in die agrarische sector. Terwijl de een zich meer ziet als een bedrijfsadviseur geeft de ander duidelijk aan dat hij het bedrijf van zijn vader wil overnemen.

“Als mijn vader oud is ga ik het bedrijf overnemen maar eerst moet ik mijn opleiding afmaken”.

Uiteraard is deze wens van sommige jongens duidelijk gekoppeld aan het feit dat er een boerenbedrijf in de familie aanwezig is. Met name op deze familiebedrijven is het bindingsgevoel bij de jongeren erg sterk. Het verleent hen een duidelijk gevoel van autonomie en geeft een duidelijke visie op de toekomst (Riley, 2009).

Een jongen vond het wel jammer dat hij de kans niet kreeg om het bedrijf over te nemen omdat het in handen was van zijn oom.

Wat verder opvalt is dat veel jongeren aangeven dat, ook wanneer ze zeggen tijdelijk buiten de polder te gaan wonen, ze zeker van plan zijn om terug te keren.

“Ik zou het niet erg vinden om ergens anders te wonen maar dan kom ik sowieso vaak terug”

of

“Ik denk dat mijn toekomst in de polder ligt”

4.2.1 Self/Others-distinction

Jongeren ontmoeten elkaar op verschillende plaatsen waarbij de frequentie van contact nogal uiteen kan lopen. Deze contacten zijn erg belangrijk voor het ontwikkelen van de eigen identiteit en het welbevinden van jongeren. Jack (2010) en Hopkins (2010) bevestigen dit. In de interviews werd veelvuldig melding gemaakt van deze plaatsen en gelegenheden. Een aantal malen werd daarin ook de nuance van het “zich onderscheiden van de anderen”

duidelijk benoemd. Dit kwam onder andere tot uiting in de naam die jongeren geven aan de “keet” waar ze deel van uit maken. Rond Luttelgeest zijn fraaie namen te vinden als “Hemeltje”, “Vuurtje”, “Box” en “Kratje”. Deze naamgeving kan gezien worden als een aanwijzing voor hoe belangrijk de identiteit van deze eigen plaatsen voor jongeren is (Hopkins, 2010).

Op het regionale niveau van de Noordoostpolder zelf ontmoeten de jongeren elkaar op school
“Op school in Emmeloord leer ik ook mensen uit andere dorpen kennen”
en

“Mensen van buiten de polder ken ik eigenlijk alleen via mijn studie”.

Andere gelegenheden waar de jongeren mensen uit de hele polder ontmoeten zijn de schuurfeesten (muziekfeesten in grote boerenschuren)

“Op schuurfeesten komen mensen uit de hele polder”

maar ook hierbij is een duidelijke lokale inslag aanwezig.

“Zelfs op een schuurfeest zoals Los bij Vos heb je een plek waar Luttelgeest bij elkaar staat”.

Als laatste, regionaal georiënteerd ontmoetingspunt, geven vrijwel alle respondenten de discotheek in Marknesse aan. Zaterdagavond is dit de uitgaansgelegenheid voor jongeren in de Noordoostpolder.

Buiten deze algemene ontmoetingsgelegenheden zijn er ook incidentele activiteiten (een bustochtje naar een discotheek of STEP tochten door de polder) die door jongerenverenigingen worden georganiseerd. Een van de vrouwelijke respondenten gaf aan dat ze actief was binnen het bestuur van een dergelijk jongerenvereniging.

Een jongen vertelde dat zijn contacten voornamelijk binnen zijn geloofsgemeenschap lagen en dat hij weinig omging met jongens uit de buurt en het nabijgelegen dorp.

Meer op lokaal niveau maar met een regionale dimensie is er de voetbalvereniging. Veel jongens en meisjes zijn hier lid van en men ontmoet elkaar zaterdag op het veld in na de wedstrijd in de kantine

“Iedere zaterdag ben ik bij de voetbal. Daar heb je een vaste groep”

maar ook

“Bijna iedereen in de polder zit op voetballen. Ieder dorp heeft een eigen sportvereniging en als dorp moet je dan tegen elkaar voetballen. Dan leer je ook mensen kennen. We ontmoeten elkaar in de kantine”.

En dan is er natuurlijk het verschijnsel van de keten. Alleen al in de omgeving van Luttelgeest zijn het er volgens een van de geïnterviewden zeker zeven maar ook in de omgeving van Espel schijnen er de nodige te zijn.

Haartsen en Strijker (2010) definiëren deze keten als “één van de vele vormen van informele plaatsen waar jonge mensen hun eigen subcultuur proberen te creëren”. Het geeft de jongeren een gevoel van “ergens thuis horen” en veiligheid. De keten kunnen zodoende gezien worden als een vorm van regionale identiteit.

Een aantal respondenten bevestigt deze unieke locatie en identiteit van hun keet.

“We hebben een eigen keet. Voor zo’n klein dorpje zijn het er aardig wat. Ze staan ergens bij de mensen achter op het land”.

De keten worden vooral bevolkt door jongeren die een sterke binding hebben met de agrarische sector. De respondenten in de omgeving van Luttelgeest waren gemiddeld tussen de 17 en 18 jaar. De meisjes waren duidelijk in de minderheid.

“In onze keet zitten elf jongens en vier meiden waarvan er twee moeten opzouten. Eén is er verhuisd naar Emmeloord en die is veel te stads geworden”

Dit beeld klopt met de karakteristieken die Haartsen en Strijker (2010) toekennen aan de leden van keten te weten: een primair mannelijke activiteit, een gemiddelde leeftijd van 19 jaar en een opleidingsniveau van VMBO tot MBO.

Slechts een enkeling van de mannelijke respondenten zegt

“Aan keten doe ik niet mee”

en één meisje merkt op

“Ik vind keten niet zo leuk. Ze hebben het vooral over trekkers en dat vind ik meer iets voor jongens”.

4.2.2 Self/Others-valuation

De waardering die jongeren toekennen aan een bepaalde plaats is sterk gekoppeld aan de groep mensen waar ze deel van uit maken. Het sterkste is hierbij voor vrijwel alle jongeren het gevoel voor het eigen dorp.

“Ik vind het heel gezellig in het dorp. Iedereen kent je wel”

en

“Ik ken hier heel veel mensen en dat is de reden waarom ik ook nooit weg wil”.

Binnen het dorp is er natuurlijk de specifieke plek die de keten innemen bij een bepaalde groep jongeren.

“In de keet zijn we vooral aan het ouwehoeren. Soms praten we over het boerenleven en hoe een stukje land er bij ligt”

en

“Een keet is gewoon hartstikke mooi. Allemaal van die handige mensen. Die klussen zo een keet bij elkaar. Het wordt steeds uitgebreider en steeds mooier”

Toch erkent ook een enkele jongere, die wat ouder is, de tijdelijkheid van het verschijnsel.

“Vroeger kwam ik meer in de keet maar op een gegeven moment stopt het”

Van een overmatig alcoholgebruik in de keten is uit de interviews niets gebleken. Dit sluit aan bij de ervaringen uit het onderzoek van Haartsen en Strijker (2010).

Het kan zijn dat er geen melding is gemaakt omdat er niet speciaal naar is gevraagd maar anderzijds bevestigt het artikel uit de Volkskrant (april 2012) over comazuipen dat dit verschijnsel zich in de Noordoostpolder slechts in geringe mate voordoet, zeker wanneer het wordt vergeleken met Noord Holland, Zuid Holland en Noord Brabant.

Dat het dorp en de mensen die er wonen wel als heel erg belangrijk worden ervaren voor de identiteit van jongeren wordt duidelijk uit opmerkingen als

“Jongeren uit andere dorpen zijn niet zo heel anders maar je trekt altijd wel naar je eigen dorp toe”,

“Er wonen hier ook wel mensen die niets met het dorp hebben. Die zitten niet op een sportvereniging en die zie je niet bij dorpsfeesten”

en

“Ik heb veel meer met de mensen uit Bant, Creil en Rutten dan met die uit Marknesse en Luttelgeest”.

De contacten die de jongeren buiten de polder hebben zijn zeer beperkt. Een aantal respondenten volgt een opleiding in Dronten of Leeuwarden. Een enkeling kijkt wat negatief aan tegen mensen van buiten de polder.

“Ze zijn wel anders. Ze praten platter”

maar over het algemeen staat met redelijk neutraal tegenover jongeren die niet uit de polder afkomstig zijn.

“Soms wil ik wel uitleggen waar de Noordoostpolder ligt en dan zeggen ze “Oh ja, waar al die boeren wonen”. Dat klinkt erg negatief maar het stoort me persoonlijk niet”.

Vanderbeck & Dunkley (2010) beschrijven in hun onderzoek dat jonge mensen, in het kader van het zoeken naar een eigen identiteit, zich vaak afzetten tegen mensen uit andere plaatsen. Deze vorm van “othering” is in dit onderzoek slechts enkele malen te bespeuren. Een aantal respondenten beschrijft de inwoners van Urk als anders maar verder blijven deze vormen van exclusion beperkt. In paragraaf 4.3.3 staan enkele voorbeelden.

Veel sterker is bij de jongeren het gevoel van opgenomen zijn in een vriendengroep en de koppeling aan het dorp waar men woont.

4.3 Environment

Wat weten de jongeren over de geschiedenis van hun omgeving/de Noordoostpolder? Uit de interviews komt naar voren dat de jongeren over het algemeen weinig belangstelling hebben voor dit onderwerp.

“Poldergeschiedenis zegt me niet zoveel”

“Ik heb niets met historische plekken”

“We praten nooit over de geschiedenis van de polder en het interesseert me eigenlijk ook niet. Geschiedenis is geweest”.

Een enkele jongere week daar van af en vertelde dat hij vroeger al eens een spreekbeurt had gemaakt over de onderduikers in de polder. Het interesseerde hem enorm.

De respondenten die aangaven dat ze wel iets wisten van de specifieke poldergeschiedenis hadden hun informatie uit het krantje van Espel, of hadden er op de middelbare school een profielwerkstuk over gemaakt of hadden een bepaalde dvd over vier jaar polderpioniers gezien.

Over het algemeen worden de feestelijkheden in het kader van het zoveel jarig bestaan van een polderdorp door de jongeren niet direct gekoppeld aan geschiedenis. De nadruk wordt dan gelegd op de festiviteiten zelf.

Een aantal vragen had betrekking op de aanwezige feitenkennis omtrent de polderhistorie. De resultaten hiervan waren gering.

Dat de dijk van de Noordoostpolder zo'n 70 jaar geleden gesloten is en dat daarna de drooglegging is begonnen is slechts bij een aantal respondenten bekend.

“Toen de polder er nog niet was... was er zee maar ik weet niet wanneer dat was”

Een enkele jongere heeft die specifieke kennis wel (alhoewel die kennis niet helemaal correct is).

“Het is ontstaan uit de IJsselmeer werken. De dijk is dichtgegaan in 1939 en in 1944 is de polder drooggevallen”

Specifiek wordt door enkele respondenten wel gemeld dat in de beginjaren vooral mensen uit Zeeland naar de Noordoostpolder kwamen en dat het bemachtigen van een boerderij niet vanzelfsprekend was.

“Veel mensen kwamen toen uit Zeeland maar niet iedereen kreeg zomaar een stukje grond”

“Alles is drooggelegd en toen kwamen de boerderijen. Ze moesten van alles doen om een boerderij te krijgen. Je werd niet zo maar toegelaten en soms werden mensen afgewezen”

Dit zijn overigens wel de jongeren die op een boerderij wonen.

Het aantal jaren van bestaan van de verschillende dorpen is meer algemeen bekend. Dat wordt waarschijnlijk veroorzaakt door verschillende vieringen.

“Laatst werd gevierd dat Nagele 50 jaar bestond”

“Ieder dorp had vroeger drie scholen en drie kerken. Bant bestond in 2011 zo’n 65 jaar”.

“We hebben laatst wel 60 jaar Luttelgeest gevierd. Toen was er een speciale krant met foto’s over hoe het dorp er vroeger uit zag”.

Veel van de jongeren hebben wel enige kennis van het oorlogsverleden van de polder. Ze weten dat er onderduikers hebben gezeten, waarom ze er zaten en welke rol ze hebben gespeeld bij de drooglegging. Een enkeling kent ook het begrip Nederlands Onderduikers Paradijs.

“Ik weet dat er heel veel jongens naar de polder zijn gekomen omdat ze niet gevonden wilden worden”.

“Ik weet dat de polder nog niet zo lang bestaat en dat er in de oorlog onderduikers waren. Je kon je hier gemakkelijk verstoppen. Ik denk dat het ongeveer 70 jaar geleden is”.

“Veel onderduikers hebben meegeholpen met de drooglegging. De SS heeft een keer een inval gedaan en toen zijn er veel mensen opgepakt. Er werden hier ook wapens gedropt door de geallieerden”.

Vermeldenswaardig is verder nog dat sommige jongeren wel heel specifieke kennis hebben over bepaalde plaatsen in de Noordoostpolder.

“Oud Kraggenburg was een soort eiland met een lichtwachters woning voor de schepen die uit het Zwarte Water kwamen. Die konden daar dan blijven hangen bij storm”

en

“Rondom de paaltjes van de pachtboerderijen zat een blauwe band en aan de domeinschuur kon je zien hoeveel grond er bij de boerderij zat”

Een van de vragen was er op gericht om te onderzoeken of jongeren met hun vrienden over vroeger praatten. Vrijwel unaniem geven de jongeren aan dat de poldergeschiedenis voor hen geen gespreksonderwerp met vrienden is. Wanneer ze al over vroeger praten dan gaat het over hun eigen verleden.

“We praten soms over onze eigen geschiedenis (basisschool) maar verder niet”.

Een jongere dacht dat het voor jongens die op een boerderij wonen wel belangrijk zou zijn om over vroeger te praten maar dat is nergens in de interviews gebleken.

Verder is het interessant dat een respondent opmerkte dat niemand van haar vriendinnen van de derde generatie was. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat de groep directe afstammelingen van de polderpioniers en uitverkorenen relatief afneemt. Naast een kwestie van definiëring (Tot welk jaartal spreek je van eerste generatie?) kan deze afname in aantal natuurlijk veroorzaakt zijn doordat latere migratie naar de polder de overhand heeft gekregen. Om dit te bevestigen is nader kwantitatief onderzoek nodig.

De rol die de familie speelt in het doorgeven van de geschiedenis van de Noordoostpolder is heel specifiek weggelegd voor de grootouders.

“Thuis praten we niet zoveel over vroeger en dan nog alleen over de boerderij. Met opa praat ik wel over de eerste jaren van de polder. Hij weet daar heel veel over en is ook vrijwilliger bij het museum in Nagele”.

Familiehistorie speelt met name een rol bij jongeren die een sterke band hebben met de agrarische sector alhoewel daar ook weer uitzonderingen op bestaan.

“Thuis wordt er nooit over vroeger gesproken. Het gaat over de boerderij en de koeien”.

De historische kennis die de jongeren hebben opgedaan is uiteenlopend. Soms kennen ze verhalen over de Tweede Wereldoorlog.

“Mijn opa vertelde wel eens wat over de oorlog”.

en

“De vader van mijn vader had het wel eens over vroeger en de oorlog”

Een enkeling weet waar zijn overgrootvader vandaan kwam,

“Mijn overgrootvader van moeders kant kwam uit Drenthe en is via Groningen (Midwolda) naar de polder gekomen. Hij paste precies in het verhaal want hij deed mee aan de toneel vereniging”

of in het verlengde daarvan,

“Ik weet wel dat mijn opa op de boerderij naast ons woonde. Mijn pake en beppe praatten altijd Fries tegen elkaar”.

Meer gericht op de boerderij:

“Het ging vooral over vroeger. Hoeveel moeite ze moesten doen. Over met de hand rooien en zo”.

en

“In de eerste jaren was er alleen maar riet omdat het zo vochtig was. Na een paar jaar konden ze pas aardappelen verbouwen”.

Hoe de eerste bewoners van de polder werden geselecteerd is slechts bij een aantal jongeren bekend.

“Op een gegeven moment zaten ze in een kamp en werden de boerderijen toegewezen. Er waren ook mensen die het niet kregen”.

en

“Mijn ouders vertelden wel eens verhalen over vroeger. Over hoe opa heeft gesolliciteerd naar dit bedrijf”.

Een enkeling weet ook welke rol het speelde tot welk kerkgenootschap je behoorde.

“Ze hadden nog mensen nodig van een bepaald kerkelijk genootschap omdat ze dat wilden verdelen”.

“Ze wilden zoveel mogelijk de normale wereld in de polder krijgen. Van alles wat”.

En tot welke gevolgen dat kon leiden voor de bevolking van de Noordoostpolder in de eerste jaren.

“Mijn opa vertelde dat er in de kerk werd gesproken over mensen die 12, 24, 36 of 48 bunder hadden toegewezen gekregen. De 12 bunder boeren zaten dan bij elkaar, enzovoorts. Mijn opa snapte daar niets van”.

De sterke binding die de meeste jongeren voelen met de Noordoostpolder is zeker niet gerelateerd aan een sterk historisch besef. De kennis van historische elementen in hun omgeving is beperkt en fragmentarisch. Daar waar het kennisniveau hoger ligt is dit vaak gerelateerd aan familiebanden. De oudere generatie, vaak de grootouders, vertellen dan verhalen uit het verleden.

4.3.1 Environment/Self-distinction

Bij dit onderdeel gaat het om de relatie die de jongeren met hun omgeving hebben en de manier waarop dit voor hen bepalend is voor hun gevoel van welbevinden.

Uit het onderzoek blijkt dat jongeren uit de dorpen het over het algemeen prima vinden dat ze in de Noordoostpolder wonen. Ze vinden het over het algemeen een goede plek om te wonen

maar sommigen voegen er ook aan toe dat ze “ook niet beter weten”. Ze voelen zich er prettig en geeft hun het gevoel van thuis zijn.

“Het kan niet beter. Ik zou niet weten waar je anders beter kunt wonen”.

en

“Ik ga hier nooit weg want ik ben wel heel erg “polder-minded”.

De respondent uit Emmeloord zei dat het wel een goede plek is om te wonen maar dat hij niet zoveel binding met de buurt heeft.

“Ik heb niets met Emmeloord maar wel met alles er om heen....in de polder”.

De redenen die ze aangeven voor dit “bepaalde gevoel” kunnen worden samengevat in twee hoofdgroepen:

- 1 De weidsheid, ruimte en rust in het buitengebied en het agrarische karakter daarvan.
- 2 De gezelligheid met de mensen die ze kennen via hun vriendenkring en de inwoners van het dorp.

Dat dit sociale netwerk voor jongeren essentieel is wordt bevestigd in de theorie van Jorgensen en Stedman (2005).

De poldertoren van Emmeloord wordt vaak gezien als landmark. Een jongere zegt

“Wanneer ik de poldertoren zie ben ik thuis”.

Dit klopt ook wel met de gemiddelde score die de poldertoren krijgt bij het waarderen van de foto's.

Bij deze optimistische kijk op hun woonomgeving maken de jongeren vaak gebruik van opmerkingen waarin ze aangeven dat het buiten de Noordoostpolder toch echt anders is.

“Urk is echt heel anders”.

“In Friesland is er toch een heel andere sfeer”.

Dit beperkt zich echter niet tot binnen/buiten de polder maar ook binnen de regio wordt soms onderscheid gemaakt.

“In Kraggenburg en Ens kom ik nooit. Die kant van de polder ken ik niet”.

“Ik heb niets met het zuiden van Flevoland”.

“Op Schokland heb ik nog nooit gekeken”.

Om de primaire gedachten en gevoelens die jongeren bij hun woongebied hebben te verkennen is hen aan het begin van het interview gevraagd om vier dingen op te schrijven die ze aan anderen zouden willen vertellen over de Noordoostpolder. De gedachten mochten zowel positief als negatief van aard zijn. Deze vorm van vrije associatie is grafisch vorm gegeven door middel van een mind map met een kaartje van de Noordoostpolder in het centrum (bijlage 3). Uit deze mind map wordt duidelijk welke kenmerken de jongeren noemen om de Noordoostpolder als gebied te onderscheiden van andere gebieden in Nederland.

	1	2	3	4
M1	Strak (+)	Historie (+)	Grote afstand (-)	Minder gemoedelijk (-)
M2	Ruimte (+)	Bant (+)	Ontstaan uit Zuiderzee (+)	Grote afstanden (-)
M3	Rechte kavels (+)	Ligging Flevoland (+)	Drooggelegd (+)	Vlak (+)
E	Je kent veel mensen (+)	Leuke feesten van 19nu (+)	Weinig te doen (-)	Een gat (+/-)
S1	Iedereen kent elkaar (+)	Veel gezamenlijke evenementen (+)	Veel akkerbouw en glastuinbouw (+)	Worden vaak als boeren gezien (-)
P	Thuis (+)	Vrienden (+)	Boeren (+)	Voorzieningen (-)
Rob	Grote kavels (+)	Lange, rechte wegen (+)	Windmolens (+)	Gezelligheid (+)
S2	Agrarisch (+)	Jeugd (+)	Polder(+)	Omringende dorpen (+)
A	Jongeren vereniging (+)	Rustig (+/-)	Goeie mentaliteit/nuchter (+)	
S3	Gezellig (+)	Alle dorpen dicht bij elkaar (+)	Te weinig voorzieningen/winkels (-)	
J	Gezelligheid met jong en oud (+)	Veel ruimte (+)	Natuur en rust (+)	Voldoende werkgelegenheid of mogelijkheden om te starten (+)
K	Gezellig (+)	Niet te groot (+)		

figuur 6

De associaties zijn over het algemeen positief (+) en kunnen ook weer in de eerder genoemde ruimtelijke categorie en de sociale categorie worden onderverdeeld. Negatieve opmerkingen (-) waren zowel in de mind map als in de interviews zelf in de minderheid. In de mind map werd het gebrek aan voorzieningen, de grote afstanden en het feit dat polderbewoners als boeren worden gezien genoemd.

De opmerkingen die de jongeren maakten zijn niet opmerkelijk. Ze komen overeen met hetgeen Haartsen (2002) noemt in haar onderzoek naar representaties van het Nederlandse platteland. Rust en ruimte worden als positief gezien en het feit dat er niet te beleven is en er bijna geen voorzieningen zijn bestempelt men als negatief.

Een enkele opmerking uit de interviews:

“In Luttelgeest is geen snackbar of café. Je hebt hier in de buurt eigenlijk niets”.

“Wij zitten hier in de “patatzak” tussen een aantal wegen. Er zijn hier veel beperkingen voor uitbreiding en milieuvergunningen”.

Vermeldenswaard is dat één jongere het begrip historie noemt. Deze jongen heeft een VWO opleiding en voelt zich zeer sterk verankerd in een bepaald kerkgenootschap. Zijn verhaal week af van dat van de meeste andere respondenten.

4.3.2 Environment/Self-valuation

Welke waarde hechten de jongeren zelf aan de Noordoostpolder in het geheel als woongebied en welke gevoelens uiten ze daarbij?

Jongeren starten met het benoemen van de eigenschappen van andere plaatsen buiten de polder die zij niet zozeer als positief ervaren.

“Ik kan niet tegen rijtjes huizen. Dan kan ik niet schreeuwen en moet ik stil zijn”.

“Ik denk niet dat ik het in de binnenstad van Kampen vol zou houden”.

“In Leeuwarden vind ik het veel te druk”.

“Toevallig was ik vandaag in Amsterdam maar dat vind ik helemaal drie keer niks.

Zoveel mensen en veel te druk. Leuk voor een dagje maar meer niet”.

Vervolgens benoemen ze de positieve eigenschappen die zij toedichten aan de Noordoostpolder. Zoals in paragraaf 4.4.1. al is aangegeven worden de positieve punten vooral betrokken op de ruimtelijke aspecten zoals rust en ruimte en daarnaast het onderdeel zijn van een overzichtelijk sociaal netwerk.

De respondenten hechten over het algemeen weinig waarde aan speciale plaatsen in de Noordoostpolder. Opmerkingen die nadrukkelijk werden gemaakt zijn,

“Er zijn geen plaatsen voor mij die een speciale betekenis hebben. Ik vind het gewoon leuk hier”

of

“Ik heb nu nog geen speciale gevoelens bij bepaalde plekken in de polder maar dat komt misschien later wel”.

Drie jongeren vormden hierop een uitzondering doordat zij specifiek benoemden dat die speciale plaatsen er voor hen wel waren.

“Ik voel een sterke binding met Nagele want daar ben ik in mijn jeugd vaak geweest”.

en

“Op Schokland kwam ik ook vaak want mijn opa kon daar fantastische verhalen over vertellen. Over toen het nog een eiland was en waar de schepen binnen kwamen”.

en

“Aan Schokland heb ik wel een bepaalde herinnering omdat mijn pake en beppe daar vlakbij woonden. Ik heb ook wel foto's dat wij wandelden en speelden bij de burcht van Kuinre. Verder heb ik geen speciale plekken”.

In alle gevallen is het benoemen van die plekken direct gekoppeld aan de rol van de grootouders. De polderhistorie wordt met name door hen aan hun kleinkinderen doorgegeven. Een aantal respondenten gaf aan trots te zijn op de polder.

Dat er door buitenstaanders soms negatief over de bewoners van de Noordoostpolder of het gebied als geheel wordt gesproken wordt door de meesten niet als storend ervaren.

“Ik ben wel enigszins trots op de polder maar vind het niet vervelend wanneer anderen er negatief over praten”.

en

“Sommige mensen zien de polder als negatief maar ik niet”.

Tijdens het laatste deel van het onderzoek kregen de respondenten foto's te zien met een aantal kenmerkende "historische" elementen uit de polder. Aan de jongeren werd gevraagd om aan te geven op een schaal van 1 tot 10 welk bindingsgevoel ze bij de foto's ervoeren. De scores van de foto waardering.

	poldertoren	Schokland	gemeentewapen	burcht	oude boerderij	huidige boerderij	kaart	bollenveld
M1 (Kraggenburg)	7	7	5	6	8	8	6	10
M2 (Bant)	8	6	7	9	9	9	9	9
M3 (Emmeloord)	8	7	1	3	8	8	7	9
E (Luttelgeest)	8	2	5	4	6	6	5	6
S1 (Luttelgeest)	9	4	2	5	5	7	6	7
P (Luttelgeest)	7	3	3	8	5	6	2	8
R (Nagele)	8	2	5	4	5	10	7	9
S2 (Luttelgeest)	8	6	5	7	7	7	6	7
S3 (Luttelgeest)	3	3	3	3	7	7	6	7
A (Rutten)	7	2	2	8	3	6	8	6
K (Luttelgeest)	7	5	1	7	4	7	8	7
J (Espel)	7	9	5	9	7	8	5	8
Gemiddeld	7,3	4,8	3,8	6,1	6,2	7,4	6,3	7,8

figuur 7

Zoals al eerder opgemerkt wordt de poldertoren in Emmeloord, een enkeling daargelaten, als een belangrijk herkenningspunt gezien. Foto's van boerderijen en bollenvelden, zoals die nu ook voor de jongeren in hun omgeving zichtbaar zijn, scoren ook hoog. De "burcht" van Kuinre wordt vooral gewaardeerd door de jongeren die daar in de buurt wonen of gewoond hebben (Bant, Luttelgeest). Het beeld van Schokland is zeer divers. Sommigen voelen er, ondanks het feit dat ze er in de buurt wonen, totaal geen binding mee terwijl anderen deze historische plek zeer hoog waarderen. In dit laatste geval was er duidelijk sprake van de invloed van de grootouders.

4.3.3. Environment/Others

In de interviews noemen de respondenten soms kenmerken van de mensen die op bepaalde plaatsen in hun omgeving wonen. Ze typeren die mensen op een bepaalde manier en koppelen dit aan het wonen op een locatie.

Opmerkingen die het meest worden gemaakt hebben betrekking op het onderscheiden van andere plaatsen als stads.

"In Emmeloord hang een heel andere sfeer. Die zijn veel meer stads. Ze hebben weinig met boeren".

en

"Ik heb niks tegen stadse mensen maar het is toch anders. Je kunt er best mee kletsen maar soms botst het. Dan zeggen ze "boeren dit en boeren dat".

en

“De houding van die stadsmensen is heel anders. Het zijn van die patsertjes die het belangrijk vinden of je haar wel goed zit”.

Ook over de bewoners van het voormalige eiland Urk worden soms dingen gezegd.

“Die van Urk zijn wel een apart volk maar ik snap wel dat zij het jammer vinden dat ze bij de polder zijn gekomen”.

en

“Urk is echt een heel ander slag volk. Ik spreek die taal ook niet. Als je daar in de kroeg komt ben je gewoon een vreemde”.

Een jongen die tot de Remonstrantse Kerk behoorde gaf nog een speciale typering van het dorp in de buurt van de boerderij waar hij woonde.

“Kraggenburg is echt een katholiek dorp. Daar wonen veel Brabanders en vieren ze carnaval”.

Gezien het geringe aantal opmerkingen die de jongeren maakten in dit kader kan worden afgeleid dat het voor hen geen belangrijk onderwerp is. Men is meer gericht op de eigen groep in de eigen woonplaats.

5. Conclusies, reflectie en discussie

5.1 De conclusies

Gort en van Oostrom (1987) besluiten hun onderzoek naar de 1^e generatie polderbewoners met de stelling dat het door de Directie gevoerde selectiebeleid er de oorzaak van was dat deze eerste bewoners van de Noordoostpolder zich “uitverkoren” voelden. Tijdens de interviews die in het kader van dit onderzoek zijn gehouden, is gebleken dat er van dit oorspronkelijke gevoel van uitverkoren zijn bij de eerste polderbewoners weinig tot niets meer over is bij de 3^e generatie. De jongeren voelen zich over het algemeen trots op hun woongebied maar ze leggen daarbij geen duidelijk verband met de polderhistorie.

Het is de vraag of dit gebrek aan historisch besef specifiek geldt voor de jongeren uit de polder of dat dit over het algemeen geldt voor jonge mensen in de adolescentiefase. In de literatuur is nergens terug te vinden dat jongeren interesse hebben voor het verleden en dit wordt ook bevestigd door het onderzoek. Jongeren zijn vooral bezig met hun eigen historie.

De afname van het aantal 1^e generatie bewoners als gevolg van sterfte is een belangrijke factor in dit geheel. Er zijn steeds minder ouderen die kunnen dienen als doorgeefluik voor de specifieke polderhistorie. Daarnaast speelt verdunning vermoedelijk ook een rol. Het aantal 3^e generatie jongeren neemt relatief af als gevolg van migratie, natuurlijke bevolkingsgroei en de terugloop van het aantal agrarische bedrijven in de Noordoostpolder. Simon et al. (2008) melden dat er tussen 1988 en 2005 een afname van 25% van het aantal boerenbedrijven in de Noordoostpolder was. De kans om jongeren te vinden die een speciaal gevoel hebben bij het uitverkoren zijn van hun grootouders neemt dus steeds meer af.

Het antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek is dat jongeren over het algemeen niet al te veel kennis hebben over de specifieke geschiedenis van hun woongebied. Een aantal jongeren weet wel iets over de droogleggings periode en ook over de selectiemethode voor de eerste bewoners van de Noordoostpolder is wel bij een enkeling kennis aanwezig. Dit geldt met name voor de jongens bij wie er een boerderij in de familie aanwezig is.

Voor zover er al sprake is van enig historisch besef is dit niet van invloed op het gevoel van binding dat de jongeren met de Noordoostpolder hebben.

Zeer belangrijk voor deze leeftijdsgroep is het opgenomen zijn in een sociaal netwerk. Dit netwerk is zeer duidelijk lokaal (keten) of regionaal (schuurfeesten, discotheek) verankerd en gebonden aan speciale plaatsen die daarmee aan de jongeren een duidelijke identiteit verlenen. Dit wordt door een aantal jongeren met het poldergevoel aangeduid.

In dit opzicht wijken de jongeren uit de Noordoostpolder, volgens de literatuur, niet af van jongeren in andere gebieden.

5.2 Reflectie

Ik heb gemerkt dat wanneer je jong bent je weinig verleden maar vooral toekomst hebt.

Naarmate een mens ouder wordt verandert die verhouding en op een gegeven moment heb je weinig toekomst meer maar vooral verleden. Bij het schrijven van deze thesis heb ik mij afgevraagd of de vraagstelling van dit onderzoek misschien te veel geredeneerd is vanuit de wereld van iemand die tot de laatste groep behoort. In dat geval vraag ik mij dan ook af of het wel erg is dat jongeren weinig historisch besef hebben. Waarschijnlijk kom hun tijd nog wel. Interviewen is, zoals eerder aangegeven, een ingewikkelde manier van onderzoek doen.

Alhoewel vrijwilligheid, een open sfeer en een vertrouwde omgeving vooraf door mij werden ingebouwd zijn er toch een aantal kanttekeningen te maken bij deze manier van onderzoek

doen. Zo was het soms lastig om bij het onderwerp en de vraagstelling te blijven. Menig jongere had de neiging om uit te wijden over een bepaald aspect wat voor hem of haar belangrijk was. Daarbij kwamen soms interessante zaken naar voren maar die vielen soms duidelijk buiten de vraagstelling van het onderzoek (Hoe werkt een GPS systeem op een aardappel rooimachine of een ploeg?).

Aan de andere kant waren er ook jongeren die die moeite hadden om hun eigen gedachten onder woorden te brengen. Zo moest ik het begrip “plaatsbinding” nogal eens verduidelijken. Ook moest ik er voor oppassen om de vraagstelling niet te gesloten en suggestief te maken. Dat zou de waarde van de antwoorden teveel hebben aangetast. Ik werd daarbij uitgedaagd om alle taalkundige vaardigheden in te zetten om vragen anders te formuleren.

Ook kreeg ik een paar keer de indruk dat de respondent het vervelend vond om geen antwoord te kunnen geven op een bepaalde vraag. Dan werd er gezocht naar een antwoord. Dit zou de waarde van het antwoord kunnen hebben beïnvloed.

Op ethisch gebied kwam het probleem naar voren of je als onderzoeker alles moet vermelden wat er in de interviews naar voren komt. Zo gebeurde het een aantal keren dat er uitgesproken negatief werd gesproken over een groep mensen uit een gebied buiten de polder. Deze opmerkingen in het verslag opnemen zou kwetsend kunnen zijn voor de betreffende groep. Een duidelijke code heb ik hier niet voor kunnen vinden.

Als laatste heb ik ervaren dat ik alert moet zijn op de valkuil van “de leraar uithangen”. Ik kwam een aantal malen in de verleiding om in een docerende rol te kruipen omdat ik merkte dat de respondent niets over een onderwerp wist.

5.3 Discussie

Verder onderzoek naar de rol van de locale- en regionale historie bij de plaatsbinding van jongeren zou een bredere groep respondenten moeten bevatten. In dit onderzoek waren de jongeren met een agrarische achtergrond voor wat betreft thuissituatie en opleiding oververtegenwoordigd. Interviews met jongeren uit meer stedelijke gebieden en een ander opleidingstraject zou mogelijk andere uitkomsten hebben opgeleverd.

De interesse van jongeren in de levensfase van 16 tot 21 jaar voor de lokale historie is niet zo groot. De vraag die hierin besloten ligt is wanneer die interesse dan wel ontstaat en welke factoren daarop van invloed kunnen zijn. Is het zo dat wanneer dit historisch besef groter wordt dat daarmee de binding die iemand voelt met een plaats wordt versterkt? In dat geval is het interessant voor overheden om in het curriculum voor het onderwijs een grotere plaats in te ruimen voor de geschiedenis.

Een andere, niet minder belangrijke invalshoek, is het aandacht vragen voor het belang van het hebben van een eigen plaats voor jongeren binnen het geheel van planvorming in de ruimtelijke ordening. Je hoeft maar om je heen te kijken om te zien dat in veel bestemmingsplannen er, in de vorm van speeltuintjes, uitgebreid aandacht is voor jonge kinderen maar dat er voor jongeren in de puberteit geen ruimte wordt gecreëerd. Mogelijk heeft dit te maken met de angst die overheden hebben voor eventuele overlast. Is er sprake van “moral panic” (Valentine, 2004), in bij beleidsmakers of zijn de maatschappelijke kosten voor het inrichten van hangplekken voor jongeren te groot?

Uit dit onderzoek is gebleken dat jongeren een sterke behoefte hebben aan een eigen plek in hun woonomgeving. Die plek is sterk verbonden met hun gevoel. Om jongeren aan hun woonplaats te blijven binden zouden lokale overheden meer rekening kunnen houden met dit gegeven en met jongeren in overleg gaan. Wellicht kan de leegloop van het platteland hiermee vertraagd worden.

Literatuur

- Ashworth, G., Braham, B. & Turnbridge, J. (2007), "Pluralising Pasts", London, Pluto Press
- Bushin, N. (2007), "Interviewing with children in their homes: Putting ethical principles into practice and developing flexible techniques". *Children Geographies*, 5.3, 235-251
- Buzan, T. & Buzan, B. , "Mindmappen voor een beter geheugen en creatiever denken", Amsterdam, Pearsons Education, 2007
- Carter, J., Dryer, P. & Sharma, B. "Dis-placed voices: sense of place and place identity on the Sunshine Coast", *Social & Cultural Geography*, Vol. 8
- Delfos, M.F. (2010), "Ik heb ook wat te vertellen. Communiceren met pubers en adolescenten", Amsterdam, SWP
- Dowling, R. (jaar onbekend), "Power, Subjectivity and Ethics in Qualitative Research",
- Dunn, K. (jaar onbekend), "Interviewing",
- Fass, P.S. (2010), "Childhood and Memory". *Journal of the History of Childhood and Youth*, 3.2
- Fass, P. (2008), "The world is at our door: Why historians of children and childhood should open up". *Journal of the History of Childhood and Youth*, 1.1
- Gort, M. & van Oostrom, A., "Uitverkoren; De kolonisatie van de Noordoostpolder 1940-1960", Zwolle, 1987
- Gustafson, P. (2001), "Meanings of Place: Everyday experience and theoretical Conceptualisations", *Journal of Environmental Psychology*, 21, 5 16
- Haartsen, T. (2002), "Platteland: boerenland, natuurterrein of beleidsveld?", *Nederlandse Geografische Studies*, 309, Utrecht/Groningen
- Haartsen, T. & Strijker, D. (2010), "Rural youth culture: *Keten* in the Netherlands". *Journal of Rural Studies*, 26, 163-172
- Hopkins, P.E. (2010), "Young people, place and identity", Routledge, Milton Park, Abingdon
- Jack, G (2010), "Place Matters: The Significance of Place Attachment for Children's Well-Being", *British Journal of Social Work*, 40, 755-771
- Jorgensen, B.S. & Stedman, R.C., (2006), A comparative analysis of predictors of sense of place dimensions: Attachment to, dependence on, and identification with lakeshore properties". *Journal of Environmental Management*, 79, 316-327
- Kolen, J., "Landschap en historisch bewustzijn", Uit: *Landschap in meervoud* (1999)

- Lewicka, M. (2011), "Place attachment: How far have we come in the last 40 years?". *Journal of Environmental Psychology*, 31, 207-230
- Massey, D. (1994), "A Global Sense of Place" from: *Space, Place and Gender*
- Malkki, L. (1992), "The Rooting of Peoples and the Territorialisation of National Identity...",
- Nelis, H & van Sark, Y. (2009), "Puberbrein binnenste buiten. Wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?", Utrecht, Kosmos
- Philo, C. (2010), "To go back up the Side Hill: Memories, imaginations and reveries of Childhood". *Children Geographies* 1:2, 241-259
- Paasi, A. (2003), "Region and Place: regional identity in question". *Progress in Human Geography*, 27,4, pag. 475-485
- Relph, E. (1976), "Place and Placelessness". (205-226) London: Pion
- Riley, M. (2009), "The next link in the chain: children, agri-cultural practices and the family farm". *Children Geographies*, 7:3, 245-260
- Rose, G. (2007), "Visual Methodologies", London: SAGE
- Roulston, K. (2010), "Considering quality in qualitative interviewing". *Qualitative Research*, 2010, 10: 199
- Simon, C. et al (2008), "Analysing Regional Identities in the Netherlands". *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, Vol. 101, pag. 409-421.
- Trell, E.M. & van Hoven, B. (2011), "Place attachment in rural areas: a participatory research project with youth in Cedar, British Columbia", Barkhuis Publishers
- Valentine, G. (2004), "Public Space and the Culture of Childhood", Ashgate Publishing Ltd, Aldershot
- Vanclay, F. (2008). "Place matters". Vanclay, F., Higgins, M. & Blackshaw, A., "Making Sense of Place", Canberra: National Museum of Australia Press, pag. 3-11
- Vanderbeck, R.M. & Dunkley, C.M. (2010), "Young people's narratives of rural-urban-difference", *Children Geographies* 1:2, 241-259
- Westerman, F. , "De Graanrepubliek", Amsterdam 1999
- Wibeck, V., Albrand Dahlgren, M. & Oberg, G. (2007), "Learning in focus groups: an analytical dimension for enhancing focus group research", *Qualitative Research*, April 2007

Website

www.nieuwlanderfgoed.nl

Kranten

M. Brouwer (2012), “Terug naar het dorp”, Dagblad van het Noorden, 10-03-2012

Flink, E. & Stoffelen, A. (2012), “Weer meer comazuipers in 2011”, De Volkskrant, 25-04-2012

Contacten

Uitdewilligen, J , Gesprek op 18 januari 2012

Bijlagen

Bijlage 1:

Het interview

1. Inleiding:

Voorstellen. Doel van het onderzoek. Gespreksregels. Etc.

Formulier met algemene vragen laten invullen. (bijlage 2)

Vragen om een “mind map” te maken die gericht is op de specifieke historie van de Noordoostpolder. Geef ook een waardering. (bijlage 3)

2. Romp: De vragen (gebaseerd op de indeling van Gustafson)

Self:

- Woon je daar al lang?
- Met wie woon je daar samen?
- Is het voor jou een fijne plek om te wonen? Voel je je er thuis?
- Heb je ook een baantje?
- Wanneer je klaar bent met de opleiding....wat ga je dan doen?
- Wat zijn je toekomstplannen?

Self-Others:

- Ken je veel mensen uit de buurt/dorp/buiten de polder?
- Zijn mensen van buiten de polder voor jou ook anders?
- Heb je plekken waar je anderen/je vrienden ontmoet?
- Waar praten jullie dan over?
- Praat je met je vrienden wel eens over voeger/historische plekken?
- Denk je dat die plekken altijd belangrijk voor jou zullen blijven?
- Wordt er bij jou thuis veel over vroeger gesproken?
- Welke verhalen vertellen je ouders en grootouders?
- Tussen wie gaan die gesprekken? (ouderen onderling/ouderen-jongeren)
- Waarover gaan die gesprekken?
- Zijn die onderwerpen voor jou interessant/belangrijk?

Environment-Self:

- Wat weet jij over de geschiedenis van de Noordoostpolder? Algemeen!
- Een paar feitjes..... (geen overhoring). Je mag zeggen “weet ik niet”!

Gebeurtenis	Jaartal
In dit jaar werd de polderdijk gesloten.	
De polder val officieel droog.	
De eerste woning wordt in Emmeloord gebouwd.	
De Duitsers houden een razzia op zoek naar onderduikers	
De Noordoostpolder wordt deel van de provincie Flevoland	

Begrippen

Wat betekenen de volgende begrippen volgens jou?

Pionier

Uitverkorene

De eerste boeren in de Noordoostpolder kwamen uit verschillende delen van Nederland. Weet je ook uit welke provincies ze vooral kwamen?

.....
.....
.....
.....

-Welke plaatsen/gebeurtenissen belangrijk voor jou?

-Waarom?

-Zijn dit ook historische plekken?

-Heb je een favoriete plek?

-Waaruit blijkt jouw gevoel voor die gebeurtenis/plek? (ga je er vaak naar toe, denk je er vaak aan)

-Denk je dat er iets gaat veranderen in de Noordoostpolder?

-Woon je graag in de NOP of zou je liever ergens anders wonen?

-Ben je trots op de NOP?

-Vind je het vervelend wanneer andere mensen negatief praten over de NOP?

Foto's laten zien.

Binding met de Noordoostpolder op een schaal van 1 t/m 10. (weinig-veel)

3. Afsluiting

Bedanken voor medewerking. Wat gaat er met de gegevens gebeuren?

Informatie/terugkoppeling.

Bijlage 2

Naam:

Hoe oud ben je? jaar

Op welke school zit je? Afdeling?

In welke plaats woon je?

Binnen het dorp/buiten het dorp?

Boerderij?

Wat is het beroep van je ouders?

Vader Moeder.....

Waar zijn je ouders geboren? (plaats/provincie)

Vader..... Moeder.....

Welk beroep hadden je grootouders?

Opa (v)..... Oma (v).....

Opa (m)..... Oma (m).....

Waar zijn zij geboren? (plaats/provincie)

Opa(v).....Oma (v).....

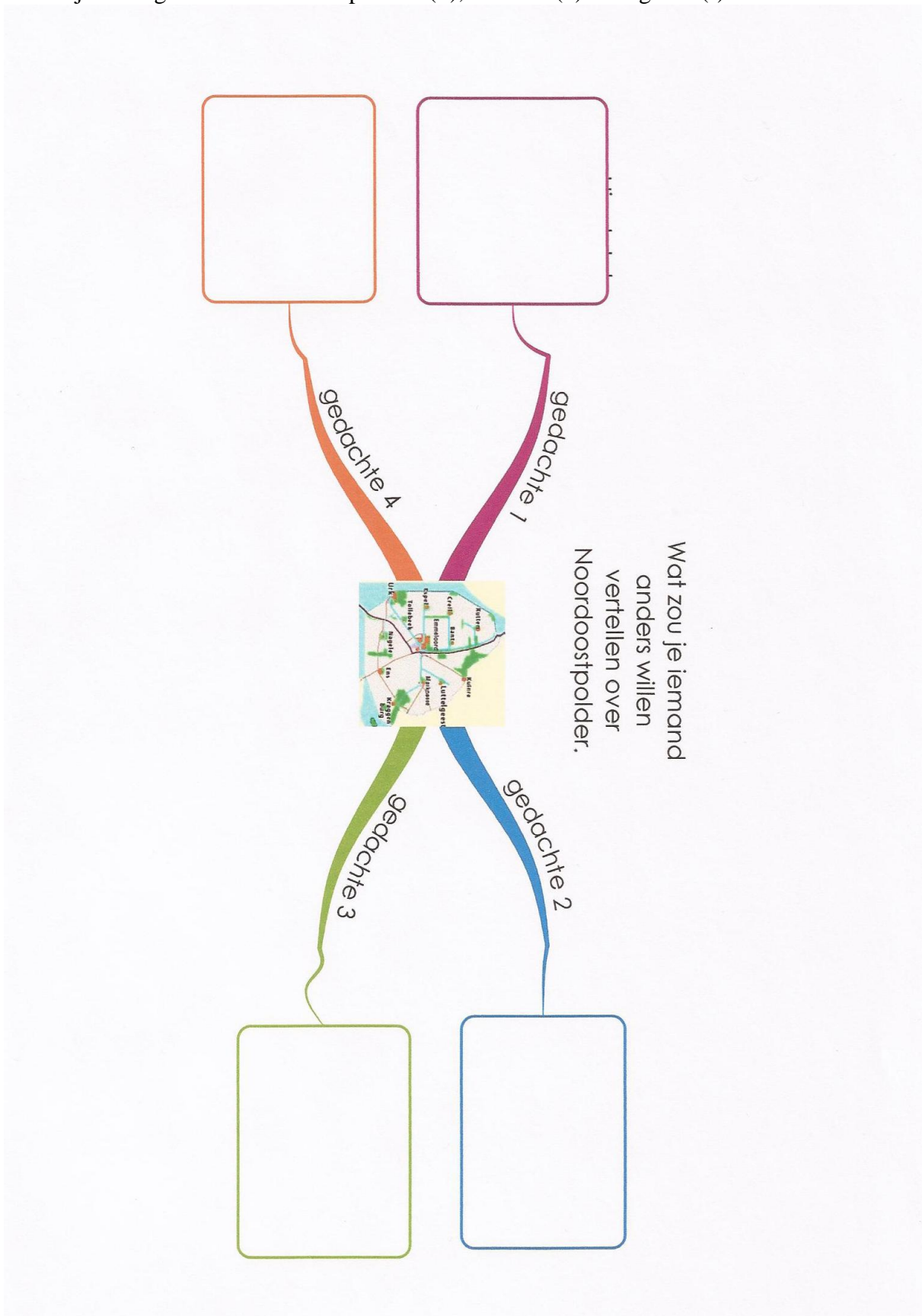
Opa(m).....Oma (m).....

Speelt het geloof in jullie gezin een belangrijke rol? ja/nee

Welk geloof?

Bijlage 3

Geef bij iedere gedachte aan of die positief (+), neutraal (0) of negatief (-) is.

Bijlage 4

Geef aan of de foto een sterk gevoel van binding bij je oproept of niet (1=weinig/10=heel veel).

1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

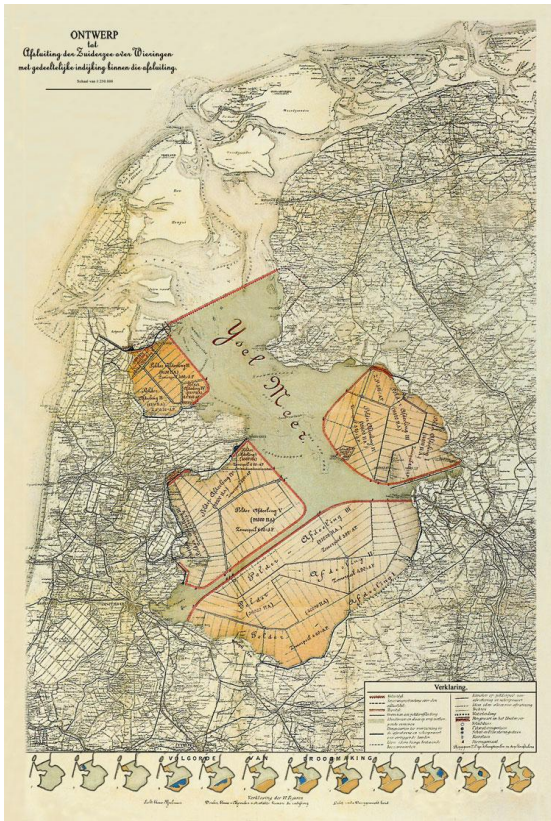
6.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

7.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

8.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

